

MANUAL DE
SPECIALITĂȚI
CHIRURGICALE
PENTRU
ȘCOLILE SANITARE
POSTLICEALE
ȘI ASISTENȚI MEDICALI

Redactare: Bianca Vasilescu
Tehnoredactare: Liviu Stoica
Design copertă: Andra Penescu

**MANUAL DE SPECIALITĂȚI CHIRURGICALE
PENTRU ȘCOLILE SANITARE POSTLICEALE
ȘI ASISTENȚI MEDICALI**

**Dr. Mihail Petru Lungu (coord.), Andreea-Cătălina Culda,
Raluca-Cornelia Tudor, Elena-Alina Fiștoleanu, Cristina Pletea**
Copyright © 2019 Editura ALL

Toate drepturile rezervate.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
**Manual de specialități chirurgicale pentru școlile sanitare
postliceale și asistenți medicali / dr. Lungu Mihail Petru
(coord.), Culda Andreea-Cătălina, Tudor Raluca-Cornelia, –
București : Editura ALL, 2019**
Conține bibliografie

ISBN 978-606-587-557-9

I. Lungu, Mihail Petru
II. Culda, Andreea-Cătălina
III. Tudor, Raluca-Cornelia

617

Grupul Editorial **ALL**:
Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,
sector 6, cod 060512 – București
Tel.: 021 402 26 00
Fax: 021 402 26 10

www.all.ro

Editura **ALL** face parte din **Grupul Editorial ALL**.

/editura.all
allcafe.ro

MANUAL DE
SPECIALITĂȚI
CHIRURGICALE
PENTRU
ȘCOLILE SANITARE
POSTLICEALE
ȘI ASISTENȚI MEDICALI

AUTORI

Dr. Mihail Petru Lungu (coordonator)
medic primar – medicină de familie

Andreea-Cătălina Culda
asistent medical generalist

Raluca-Cornelia Tudor
asistent medical generalist

Elena-Alina Fiștoleanu
asistent medical generalist

Cristina Pletea
elevă Școala Postliceală Sanitară, Slobozia

CUPRINS

I. CHIRURGIE GENERALĂ.....	13
1. Patologia esofagului	13
Boala de reflux gastro-esofagian (BRGE)	13
Tumorile esofagului	15
2. Patologia stomacului și a intestinului subțire	17
Ulcerul gastroduodenal	17
Cancerul gastric	19
Tumorile intestinului subțire.....	21
Boala Crohn.....	23
3. Patologia intestinului gros.....	26
Boala ulcero-hemoragică	26
Cancerul de colon.....	28
Diverticulita	30
Apendicita acută.....	31
Ocluzia intestinală.....	33
Cancerul rectal	35
Hemoroizii.....	36
Fisura anală	39
Fistulele perianale	40
Abcesul perianal.....	41
4. Patologia ficatului și a căilor biliare	43
Ciroza hepatică.....	43
Tumorile hepatice.....	47
Abcesele hepatice.....	48

Chistul hidatic hepatic	51
Litiază biliară	53
Colecistita acută	55
5. Patologia pancreasului	58
Pancreatita acută	58
Pancreatita cronică	60
Cancerul pancreatic.....	63
6. Patologia splinei	66
Ruptura de splină	66
7. Peritonita acută.....	69
8. Herniile	72
9. Eventrația și eviscerația.....	74
A. Eventrația.....	74
B. Eviscerația	75
10. Contuziile abdomenului	77
11. Plăgile abdomenului	80
12. Infecții chirurgicale acute și cronice.....	82
Furunculul	82
Hidrosadenita	84
Abcesul cald	85
Flegmonul.....	87
Erizipelul.....	89
Cangrena gazoasă.....	91
Antraxul	92
Tetanosul	94
Septicemia.....	96
Pioemia.....	97
13. Tuberculoza ganglionară	99
14. Abcesul rece	101
II. CHIRURGIE TORACICĂ.....	103
1. Chistul hidatic pulmonar.....	103
2. Pleurezia purulentă netuberculoasă. Empiemul pulmonar	106
3. Abcesul pulmonar	108
4. Embolia pulmonară	112
5. Pericardita constrictivă sau supurată	114
6. Tetralogia Fallot	117

7. Stenoza aortică	119
8. Stenoza mitrală.....	121
9. Canalul arterial.....	124
10. Traumatismele toracice	126
11. Aneurismele arteriale	131
12. Varicele membrelor inferioare	134
13. Tromboflebita	137
14. Limfangita și adenita.....	141

III. NEFROLOGIE ȘI UROLOGIE 143

1. Glomerulonefrita acută	143
2. Glomerulonefrita cronică.....	146
3. Sindromul nefrotic	149
4. Insuficiența renală acută	152
5. Insuficiența renală cronică. Boala renală cronică	156
6. Infecții.....	161
Infecția urinară.....	161
Pielonefrita acută.....	163
Pielonefrita cronică	164
Tuberculoza renală	167
7. Litiaza renală.....	170
8. Afecțiuni urologice și ale aparatului genital masculin	174
Adenomul de prostată.....	174
Cancerul de prostată.....	175
Variocelul	177
Hidrocelul.....	178
Tumorile renale	179
9. Malformații congenitale.....	182
Rinichiul polichistic	182
10. Traumatismele renale	184

IV. ORL..... 187

1. Rinita.....	187
2. Sinuzita	190
3. Corpi străini în conductul auditiv extern.....	192
4. Adenoidita acută.....	194

5. Adenoidita cronică	196
6. Polipoza.....	198
7. Stomatita.....	200
8. Herpes	202
9. Traumatismele timpanului.....	203
10. Traumatismele pavilionului urechii și ale conductului auditiv extern	205
11. Faringita.....	207
12. Laringita.....	209
13. Otita externă difuză.....	212
14. Otita medie	214
15. Mastoidita.....	216
16. Furunculul conductului auditiv extern	218
17. Tumorile laringelui	220
V. OFTALMOLOGIE.....	222
1. Vicii de refracție.....	222
Miopia	222
Hipermetropia	224
Presbitismul.....	226
2 Afecțiuni inflamatoare ale ochiului.....	228
Blefarita.....	228
Orjeletul	232
Dacriocistita	235
Conjunctivita	238
Keratita.....	240
Iridociclita	243
3. Cataracta	246
4. Glaucomul	250
5. Traumatisme ale ochiului	255
Contuziile.....	255
Plăgi.....	259
Arsuri chimice si fizice.....	264
6. Corpii străini intraoculari	269
Corpii străini conjunctivali și corneeni.....	272

VI. ORTOPEDIE ȘI TRAUMATOLOGIE.....	274
1. Afecțiuni congenitale	274
Coxartroza congenitală	274
Piciorul equin	277
Genu varum	279
Genu valgum	280
Torticolis	281
Deformările coloanei.....	283
2. Infecții.....	287
Osteomielita	287
3. Afecțiuni degenerative și inflamatoare	290
Osteoporoza.....	290
Tumori osoase	292
4. Traumatisme.....	294
Traumatisme ale capului	294
Traumatismele toracice	304
Traumatisme vertebro-medulare	308
Traumatisme ale membrelor.....	312
Fracturile membrelor.....	319
VII. GINECOLOGIE	324
1. Infecțiile aparatului genital feminin	324
Inflamațiile corpului uterin.....	324
Vulvovaginita	324
Bartholinita	326
Cervicita.....	327
Anexita	329
Endometrita acută	331
Endometrita cronică	333
Metrita acută	334
Piosalpinxul și abcesul tuboovarian.....	335
2. Boala inflamatoare pelviană	337
3. Incontinența urinară.....	339
4. Tumori ale aparatului genital feminin.....	341
Tumori benigne	341
Tumori maligne	345

5. Patologia sânelui	352
Tumorile benigne ale glandei mamare	352
Tumorile maligne ale glandei mamare	353
6. Prolapsul genital.....	356
Prolapsul vaginal.....	356
Prolapsul uterin	357
7. Sterilitatea și infertilitatea.....	360
Rezerva ovariană redusă	360
Tulburări spermatice	360
Infertilitatea.....	361
8. Contracepția hormonală.....	365
9. Contracepția de urgență	370
10. Sterilizarea feminină.....	372
11. Menopauza.....	374

VIII. OBSTETRICĂ.....376

1. Modificările morfofuncționale ale organismului matern în sarcină.....	376
2. Modificări locale în sarcină	379
3. Sarcina normală	380
Diagnosticul de sarcină în primul trimestru	380
4. Consultația prenatală și dispensarizarea gravidei.....	381
5. Nașterea.....	383
6. Lăuzia fiziologică.....	385
7. Sarcina cu risc crescut.....	389
Factori de risc.....	389
8. Boli proprii sarcinii.....	390
Disgravidia precoce.....	390
Disgravidia tardivă.....	391
Avortul	392
Mola hidatiformă.....	395
Suferința fetală.....	396
Sarcina ectopică	397
Placenta praevia	398
Abruptio placentae	399
Ruptura uterină	401
Ruptura prematură de membrane.....	402

Nașterea prematură	403
Nașterea de făt mort	404
9. Sarcina prelungită.....	406
10. Distocii de dinamică.....	409
11. Patologia anexelor fetale.....	413
Circulara de cordon ombilical	413
Hidramnios.....	414
Oligoamnios	417
12. Incompatibilitatea de Rh.....	418
Bibliografie	421

I. CHIRURGIE GENERALĂ

1. Patologia esofagului

Boala de reflux gastro-esofagian (BRGE)

a. Definiție

- Totalitatea simptomelor însoțite sau nu de leziuni ale mucoasei esofagiene produse de refluxul conținutului gastric în esofag, atunci când mecanismele antireflux nu mai funcționează.

b. Cauze

- Scăderea presiunii la nivelul joncțiunii eso-gastrice-sfinc-ter cardia și imposibilitatea închiderii sfinc-terului esofa-gian inferior din cauză alimentară (grăsimi, citrice, cioco-lată), fumat, medicamente (calciu-blocantele din tratamen-tul HTA, anticonvulsivante, benzodiazepine, nitrați).
- Scăderea capacității de clearance esofagian prin diminuarea peristaltismului esofagian.
- Tulburări gastrointestinale cu întârzieri în evacuarea gastrică (distensia gastrică).
- Obezitatea.
- Condiții care cresc presiunea intraabdominală (tumori, gra-vide, curele strâmte, efort la defecație).

c. Tablou clinic

- Pirozis postprandial accentuat de decubit dorsal (frecvent noaptea).
- Eructații frecvente.
- Regurgitații acide până la orofaringe.
- Disfonie.
- Crize de dispnee paroxistică nocturnă.
- Tuse persistentă.
- Disfagie.
- Simptome de alarmă care anunță agravarea bolii:
 - paliditate, dispnee, apatie ce denotă anemie;
 - hematemeză și melenă ce denotă hemoragie digestivă superioară (HDS).

d. Diagnostic

- Radiografie cu bariu.
- Endoscopie digestivă superioară.
- pH-metrie esofagiană cu bandolete la copii.
- Hemoleucogramă (HLG): poate evidenția o anemie secundară.
- Test pentru *Helicobacter pylori*.

e. Tratament

- Profilactic (orarul și calitatea meselor, evitarea constipației, ridicarea capului patului cu 15 cm).
- Curativ:
 - prokinetice (metoclopramid, motilium);
 - inhibitori ai receptorilor de tip II histaminergici (ranitidină, famotidină);
 - inhibitori ai pompei de protoni (omeprazol, esomeprazol, pantoprazol)
 - pansamente gastrice (dicarbocalm, ALOH3);

- anti-*Helicobacter pylori* (claritromicină + amoxicilină, levofloxacină + metronidazol, omeprazol).
- Dietă alimentară.
- Tratamentul eventualelor complicații.

f. Complicații

- Esofagită.
- Varice esofagiene.

Tumorile esofagului

a. Definiție/Etiologie

- Bărbați cu vârsta peste 50 de ani.
- Abuz de alcool.
- Fumat.
- Substanțe caustice.
- Stricturi esofagiene.
- Radiații.
- Abuz de opiacee.

b. Clasificare

- Histopatologic:
 - epiteliom (rar);
 - adenocarcinom.
- Macroscopic:
 - polipoidă;
 - conopidiformă;
 - schiroasă;
 - ulcerasă.

c. Tablou clinic

- Disfagie la alimente solide.

- Durere retrosternală sau în spate.
- Vocea devine bitonală sau răgușită.
- Tuse.
- Melenă.
- Hematemeză.
- Vărsături.
- Cașexie.
- Scădere ponderală.
- Stare generală alterată.
- Paloare.

d. Diagnostic

- Hemoragii oculte pozitive.
- Radiografie toracică.
- Esofagoscopie.

e. Tratament

- Rezeția tumorii cu esofagoplastie.
- Gastrostomie de necesitate.
- Roentgenterapie.
- Chimioterapie.
- Radioterapie.
- Calmante.

f. Complicații și evoluție

- Supraviețuire în medie 5 ani cu tratament.
- Netratat, duce la deces în 1-2 ani.

2. Patologia stomacului și a intestinului subțire

Ulcerul gastroduodenal

a. Definiție

- Ulcerul gastroduodenal este o boală caracterizată prin prezența unei ulcerații situate pe o porțiune a tubului digestiv ce se găsește în contact cu sucul gastric acid, ulcerație care constă într-o pierdere de substanță ce depășește mucoasa și ajunge până la musculară.
- Ulcerul gastroduodenal trebuie diferențiat de ulcerațiile superficiale (unice sau multiple: gastritele erozive sau „ulceroase“), care nu interesează musculara și de ulcerele acute (ulcerele „de stres“).

b. Etiologie

- Folosirea antiinflamatoarelor nesteroidiene:
 - aspirină.
- Fumatul.
- Abuzul de alcool.
- Infecția cu *H. pylori*, care este cea mai frecventă cauză de ulcer.
- Secreție excesivă de acid gastric.
- Ulcer în antecedentele heredocolaterale.
- Gastrită în antecedentele personale.

c. Tablou clinic

- Durere:
 - are caracter de crampă;
 - senzație de arsură care durează doar câteva minute;
 - nu este agravată de mișcările corpului;
 - are localizare epigastrică.
- Pirozis retrosternal.
- Regurgitații acide.
- Constipație.
- Vărsături (care calmează într-o măsură importantă durerile epigastrice).

d. Diagnostic pozitiv

- Endoscopie digestivă superioară.
- Radiografie cu bariu (evidențiază nișa).
- Test pentru *Helicobacter pylori*.
- pH-metrie gastrică.

e. Complicații

- HDS:
 - hematemeză;
 - melenă.
- Ulcer perforat:
 - durere abdominală intensă, sub formă de „lovitură de pumnal“, însoțită de 1-2 vărsături;
 - evoluție spre peritonită:
 - sughiț;
 - eructații;
 - balonare;
 - stare infecțioasă;
 - alterare din ce în ce mai intensă a stării generale;
 - paralizie intestinală;

- colaps.
- Stenoza duodenopilorică:
 - vărsături alimentare;
 - epigastralgi.

f. Tratament

- Antagoniști ai receptorilor H₂.
- Inhibitori ai pompei de protoni.
- Suspensii de bismut coloidal.
- Medicamente anti-*Helicobacter pylori*.
- Prokinetice.
- Tratament chirurgical.
- Tratamentul complicațiilor.

Cancerul gastric

a. Definiție

- Una dintre cele mai frecvente localizări a bolii canceroase este la nivelul stomacului.
- În cazul tumorilor maligne, problema cea mai importantă este aceea a diagnosticului precoce.

b. Etiopatogenie

- Nu este cunoscută.
- Stările patologice care trebuie să ne atragă atenția sunt:
 - polipoza gastrică;
 - tumorile benigne ale stomacului;
 - gastritele – gastrita atrofică;
 - ulcerul gastric;
 - anemia Biermer.

c. Simptomatologie

- Tulburări gastrointestinale.
- Inapetență.
- Anorexie relativă pentru carne sau pâine.
- Grețuri și vărsături.
- Sângerări frecvente și de mică amploare, uneori hematemeză cu aspect de „zaț de cafea“.
- Tulburări de tranzit, dureri epigastrice fără orar fix.
- Stare generală alterată.
- Scădere în greutate.
- Paloare a tegumentelor (în stadii avansate – culoarea paiului).
- Astenie pronunțată.
- Apatie.

d. Diagnostic

- Examen radiologic.
- Endoscopie.
- Examenul sucului gastric.
- Examene de laborator.

e. Complicații

- Hemoragii (mai ales sub formă de hematemeză, însă nu prea mari).
- Perforație (în peritoneu sau într-un organ parenchimos, uneori în colon sau jejun, cu formarea unor fistule).
- Stenoză pilorică (localizarile pilorice se pot manifesta uneori mai devreme, permițând diagnosticul într-un stadiu nu prea avansat).

f. Tratament

- Intervenție chirurgicală.